

Важливою частиною становлення української правової культури є адаптація юридичної логіки до нових реалій незалежної держави. Це включає як оновлення законодавства, так і розвиток судової практики, правозастосовних процедур та правової освіти. Також важливим аспектом є співпраця з міжнародними правовими інститутами, що забезпечує інтеграцію України в світову правову спільноту. Таким чином, юридична логіка, яка є основою для прийняття правових рішень та правозастосування, є важливим інструментом у формуванні правової культури. Вона допомагає Україні перейти від радянських правових моделей до більш гнучкої та відкритої правової системи, що відповідає вимогам часу та потребам сучасного суспільства.

### Література:

1. Юркевич О. М. Логічна культура практичного мислення юристів. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія : Філософія. Філософські перипетії*. 2012. № 992, вип. 45. С. 109–116.
2. Чорнобай О. Становлення вітчизняної юридичної аргументації на засадах правової традиції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : «Юридичні науки». № 3(31). 2021. С. 110–115.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-19>

## ПРИНЦИП ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

**Мерцалов Д. Ю.**

*аспірант другого курсу навчання  
за спеціальністю 081 – Право*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара  
Науковий керівник: Чукаєва В. О.*

*кандидат історичних наук, доцент,*

*доцент кафедри теорії держави і права, конституційного права  
та державного управління*

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара  
м. Дніпро, Україна*

Верховенство права є важливим досягненням людства в галузі права, оскільки його основна мета полягає в захисті прав людини від

безпідставного втручання з боку держави, запобіганні узурпації влади та забезпеченні справедливого та стабільного правового порядку. Однак, як показує практика, національні суди іноді не гарантують учасникам процесу право отримати повне і обґрунтоване рішення у своїх справах. Європейський суд з прав людини підкреслює, що право на доступ до суду включає також право на винесення справедливого рішення. Одним з важливих аспектів справедливого судочинства та верховенства права є правова визначеність.

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод гарантує кожному право на справедливий і публічний розгляд його справи у розумний термін незалежним і безстороннім судом, визначеним законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру. У цивільно-правовій сфері це правило включає кілька важливих елементів, таких як право на судовий захист, справедливість судочинства, законність судового органу, своєчасний розгляд справи, право на незалежний і безсторонній суд, а також публічність процесу [1]. Європейські інституції також зосереджуються на важливості правової визначеності в практиці правосуддя.

Принцип правової визначеності є важливою частиною верховенства права, на що неодноразово вказував ЄСПЛ, зокрема і у справах проти України. Для досягнення правової визначеності в судочинстві необхідна чіткість у застосуванні права, що передбачає системність і послідовність у роботі національних судів. Це також вимагає правильного адаптування правових норм до конкретних суспільних відносин, що виникають і змінюються в державі.

Правова визначеність є основним принципом права, що передбачає необхідність чітких, зрозумілих і передбачуваних законів. Це забезпечує справедливість суду, оскільки суди повинні застосовувати закони стабільно та передбачувано. Принцип правової визначеності виступає як важливий інструмент для судів при розгляді складних справ, зокрема тих, що стосуються порушення принципів верховенства права, особливо з боку органів державної влади. Судова практика слугує засобом, який, завдяки юридичному тлумаченню, дозволяє розглядати конкретні ситуації та визначати складові принципу правової визначеності [2].

Вимога визначеності є однією з найбільш важливих як для правових актів, так і для судових рішень. Правова визначеність, як складова верховенства права, проявляється в кількох основних аспектах: захисті набутого законного права (vested rights), гарантуванні законних очікувань (legitimate expectations), що дозволяє особі покладатися на стабільність законодавства, а також у принципі незворотності законів, що виключає їх застосування до осіб, які не могли бути ознайомлені з ними заздалегідь (non-retroactivity) [3].

Принцип правової визначеності є невід'ємною частиною верховенства права, і він виявляється не тільки в вимогах до чіткості правових норм, але й у їх належному застосуванні. Можна стверджувати, що правова визначеність може бути забезпечена лише за умови узгодженості цих факторів, які визначають сталість і розвиток правового регулювання. Це, в свою чергу, сприяє стабільності відносин і належній діяльності держави та суспільства. Однак, українські законодавчі та правозастосовні органи ще не досягли рівня європейських стандартів у застосуванні принципу правової визначеності. Важливо підвищити вимоги до чіткості судових рішень, оскільки їхня невизначеність часто пов'язана з недостатнім рівнем кваліфікації деяких суддів. Держава повинна зосередитися на усуненні цієї проблеми. Практично правозастосовні органи повинні розуміти, що чіткість судових рішень є необхідною умовою для того, щоб ці рішення набули юридичної сили.

Правова визначеність є критично важливим елементом верховенства права і необхідною умовою для належного захисту прав людини, а її забезпечення має бути одним з основних пріоритетів для України.

Таким чином, правова визначеність є основним принципом верховенства права, який забезпечує стабільність правових норм і справедливість судочинства. Вона гарантує, що закони повинні бути чіткими, передбачуваними та стабільними, що дозволяє громадянам надійно захищати свої права. Принцип правової визначеності вимагає як чіткої розробки правових норм, так і їх послідовного застосування судами. В Україні є потреба в покращенні якості судових рішень та підвищенні кваліфікації суддів для забезпечення цієї визначеності. Забезпечення правової визначеності є важливим завданням для належного функціонування правової системи та захисту прав людини.

### Література:

1. Головатий С. Верховенство права : монографія. У 3 кн. Київ : Фенікс, 2006. Кн. 2 : від доктрини до принципу. 1276 с.
2. Матвеева Ю. І. Статична та динамічна концепції правової визначеності. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2018. Т. 2. С. 34–38.
3. Коруц У. Принцип правової визначеності як елемент права на справедливий судовий розгляд у контексті практики Європейського суду з прав людини. *Часопис Київського університету права*. К., 2012. № 3. С. 395–399.